

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAMA ȘCOLARĂ
pentru
LIMBA ȘI LITERATURA MAGHIARĂ
CLASELE I – a VIII-a
ALTERNATIVA EDUCAȚIONALĂ WALDORF

Aprobată prin Ordin al Ministrului
nr. ....../.....

București

2001

TARTALOM

I. Módszertani alapok	4
1. Az anyanyelvi oktatás alapelvei a Waldorf iskolákban	4
2. A tanítási egységek	5
3. A tanári munka megszervezése	5
4. Eszközök	5
II. Általános célkitűzések, követelmények	6
1. A kommunikációs képességek fejlesztése. A tudatos és funkcionális nyelvi viselkedés alakítása	6
2. A személyiség fejlesztése	7
3. Az olvasói és műértő magatartás kialakítása	7
III. Tartalmak	8
I. OSZTÁLY	8
Általános szempontok	8
Írás - Olvasás - Beszédművelés	8
Célok, követelmények	8
Témakörök	8
Felhasználható irodalom	8
II. OSZTÁLY	9
Általános szempontok	9
Írás - Olvasás - Beszédművelés	9
Célok, követelmények	9
Témakörök	9
Felhasználható irodalom	9
III. OSZTÁLY	10
Általános szempontok	10
Írás - Olvasás - Beszédművelés	10
Célok, követelmények	10
Témakörök	10
Felhasználható irodalom	10
IV. OSZTÁLY	12
Általános szempontok	12
Irodalom - Beszédművelés	12
Nyelvtan - Fogalmazás	12
Célok, követelmények	12
Témakörök	12
Felhasználható irodalom	13

V. OSZTÁLY	14
Általános szempontok	14
Irodalom	14
Célok, követelmények	14
Témakörök	14
Nyelvtan	15
Célok, követelmények	15
Témakörök	15
Beszédművelés, színjátszás	15
Felhasználható irodalom	15
Ajánlott olvasmányok	15
VI. OSZTÁLY	16
Általános szempontok	16
Irodalom	16
Célok, követelmények	16
Témakörök	16
Nyelvtan	17
Célok, követelmények	17
Témakörök	17
Beszédművelés, színjátszás	17
Felhasználható irodalom	17
Ajánlott olvasmányok	17
VII. OSZTÁLY	18
Általános szempontok	18
Irodalom	18
Célok, követelmények	18
Témakörök	18
Nyelvtan	19
Célok, követelmények	19
Témakörök	19
Beszédművelés, színjátszás	19
Felhasználható irodalom	19
Ajánlott olvasmányok	20
VIII. OSZTÁLY	21
Általános szempontok	21
Irodalom	21
Célok, követelmények	21
Témakörök	21
Nyelvtan	22
Célok, követelmények	22
Témakörök	22
Beszédművelés, színjátszás	22
Felhasználható irodalom	22
Ajánlott olvasmányok	22

I. Módszertani alapok

1. Az anyanyelvi oktatás alapelvei a Waldorf iskolákban

Az anyanyelv tanításának kiemelt szerepe van az egész nevelésben, hisz az anyanyelv a személyiség fejlődésében, a gondolkodási struktúrák kialakulásában egyedi szerepet játszik. A nyelv a kölcsönös megértés alapvető eszköze, így a nevelés elsődleges eszköze is. Segítségével a gyermek lelki és szellemi fejlődését alakíthatjuk. A nyelvi minták kultúrát, értékeket közvetítenek, de a társas kapcsolatok kialakítását, szélesítését is lehetővé teszik. Az anyanyelvi ismeretek bővülése az információszerzés szélesítését, a problémamegoldó készség gyarapodását jelenti a teljes oktatási-nevelési folyamatban.

Az anyanyelv oktatása során alapvető célkitűzés a tanulók nyelvhasználatának tudatosítása és fejlesztése. A kisgyerekkori spontán színes nyelvhasználat megőrzése, és a nyelv működésének a megértése egyaránt fontosak. Az anyanyelvi foglalkozásokon - mint minden más foglalkozáson - a tanárt a gyerekek életkori sajátosságai vezérik, ennek megfelelően kell kiválasztania a megfelelő oktatási módot és tevékenységet.

Az irodalom oktatásának elsődleges célja a tanulók műértővé és igényes olvasóvá nevelése. Fontos ehhez, hogy serdülőkorig az irodalmi befogadó-és alkotói tevékenységhez szükséges megfelelő érzelmi alapot teremtünk meg, és a műértés elsődleges követelményein munkálkodjunk, hogy a tanulók fokozatosan elsajátíthassák a biztonságos esztétikai magatartást.

Az anyanyelv és irodalom oktatása az erkölcsi nevelés alapja és eszköze is egyben.

Az anyanyelv biztonságos birtoklása a nemzeti közösséghez való tartozás feltétele, az önazonosság meghatározója, valamint nemzeti és kulturális értékeink megismerésének az eszköze.

Az anyanyelv tanításának a legfontosabb alapelvei a következők:

- komplex nyelvi-kommunikációs nevelés
- a szóbeli és írásbeli kommunikációs képességek fejlesztése
- az információk továbbítása helyett jártasságok, készségek, képességek fejlesztése
- a nyelvi képességek és fantázia kibontakoztatása, a tanulók világméretű és esztétikai ízlésének fejlesztése, a nyelvi magatartás finomítása, az alkotóképesség és öntevékenység fejlesztése, s mindezek révén sokoldalú személyiségfejlesztés
- a nyelv működésének funkcionális szemlélete; a szóbeli és írásbeli nyelvhasználat fejlesztése
- a hagyományos tantárgyi ágazatok (irodalomolvasás, fogalmazás, nyelvtan) és a nyelvhasználat részterületeinek (beszéd, szövegértés, élőbeszéd, írás) integrációja
- a belső koncentráció kimunkálása
- a szóbeli és írásbeli kifejezés közötti egyensúly megteremtése
- a felfogó, receptív (beszédértés és olvasás) és a produktív (írásbeli és szóbeli szövegalkotás) nyelvi tevékenységek közötti helyes arány megőrzése és fejlesztése
- a művelődési (tanítandó) anyag kiválasztása, strukturálása és szakaszolása a tanulók életkori sajátosságainak és a fokozatosság elvének megfelelően
- a nyelvoktatás terén a leíró grammatika helyett a nyelvhasználati műveltség kialakítása kerül a középpontba.

2. A tanítási egységek

Az anyanyelvi órák száma megegyezik a hivatalosan előírt óraszámmal, a különbség csak az óraelosztásban van. Lévén, hogy a Waldorf tanítás epochális, az anyanyelvi órák is epochákba (tömbökbe) tömörülnek. Egy epocha 2-3, esetleg 4 héten át napi két óra foglalkozást jelent az iskolai nap első két órájában. A helyesírás és nyelvtani ismeretek gyakorlására heti gyakorló órák használhatók.

A tanulók minden osztályban színdarabot adnak elő, amely tematikájában a tanítási év jellegéhez kapcsolódik. A darabok, jelenetek színrevitelében az egész osztályközösség részt vesz. A szerep megélése fontos erkölcsi-esztétikai nevelési lehetőség, egyéniséget erősítő segítség. A szerepmondás a helyes és szép beszéd elsajátításának legfontosabb eszköze és lehetősége.

3. A tanári munka megszervezése

A tanárnak ismernie kell az általa tanított osztályban javasolt tantervi előírásokat valamint a gyerekek testi-lelki-szellemi fejlődésének megfelelő igényeket. Ezek ismeretében tervezi meg epocháit. Nevelési és oktatási szempontból egyaránt fontos, hogy az epocha valamilyen szempontból egy - a gyerekek által bejárható, követhető - egységet képviseljen. Az epochák lehetnek külön irodalom vagy nyelvtan epochák, de különösen a gimnáziumi osztályokban sikeresen kombinálható a két terület.

4. Eszközök

A Waldorf oktatásban nincsenek tankönyvek. Így hangsúlyos jelentőséget nyer a gyerekek epocha-füzete, amely esztétikus formába szervezve tartalmazza az epochában tanultakat. Így minden epochához egy nagy, símalapú füzet szükségeltetik, tintával tölthető toll, ceruza, színes ceruza, illetve zsírkréta a rajzokhoz, valamint a tananyaghoz kapcsolódó irodalmi művek kötetben, könyvalakban megtalálható változatai. Az első két osztályban az írás tanulásához lapos zsírkrétát, illetve vastag színesceruzát használunk, a harmadik osztályban vezetjük be a tintával tölthető tollat. A golyóstoll használata a Waldorf iskolában ellenjavallott. testi-

A leggyakrabban használt irodalmi szövegekből gyűjtemény állítható össze, de fontos, hogy a gyerekek viszonylag korán megszokják a könyvalakban megjelent irodalmi művek használatát.

II. Általános célkitűzések, követelmények

1. A kommunikációs képességek fejlesztése. A tudatos és funkcionális nyelvi viselkedés alakítása

Az anyanyelv tanítása a Waldorf iskolákban is integrált feladat. Az első három osztály alapozó jellegű. Az alapkészségek kialakításának ideje, valamint az írás-olvasás elsajátításának a kora. Erre épül a beszédművelés, a beszédértés és beszédfejlesztés, a nyelvtani ismeretek folyamatos megszerzése és a helyesírás biztonságossá tétele.

Az irodalom-epochák bevezetése az V osztálytól kezdődik, de folyamatosan vigyázunk arra, hogy az absztrakció ne nyomja el az irodalmi művek emocionális hatását.

Az anyanyelvi nevelés egysége a nyelvi jelrendszer egységes voltából következik. Ezt az egységet kell éreznie a tanulónak olvasáskor, szóbeli vagy írásbeli szövegalkotás közben egyaránt. A felfogó és közlő képességet egységben fejlesztjük, mint az azonos jelrendszerben történő kommunikálás két oldalát.

A fejlett közlő-és kifejezőképesség birtokában a tanulónak el kell jutnia a különböző szóbeli és írásbeli nyelvhasználati módok és normák tudatos ismeretéig, a beszédhelyzetek megkülönböztetéséig, és ezekben tudatos és könnyed jártasságot kell szereznie.

Kívánatos, hogy a tanuló

- megértse az irodalmi nyelv rendszerét és működését
- tudatosítsa nyelvi ismereteit annak érdekében, hogy felfogjon és létrehozzon a társadalmi együttélés szabályaihoz igazodó szóbeli és írásbeli kommunikációs tényeket
- tudja világosan, érthetően, összefüggően kifejezni saját véleményét, gondolatait

A fenti célokat négy alapvető képesség (beszédértés, beszéd, olvasás és írás) együttes fejlesztésével valósíthatjuk meg. A változatos tanulási helyzetekhez igazodó nyelvi tevékenységekkel fejlesztjük az olvasási készséget valamint a szóbeli kifejező és szövegalkotó képességet.

a. *Beszédértés és beszéd*

- a közlemény üzenetének hallgatása, felfogása, megértése és megválaszolása
- a beszédnek és beszédértésnek a kommunikációs helyzetekhez való igazítása
- az érzések, vélemények, érvek, gondolatok világos megfogalmazása és közlése
- az irodalmi nyelv helyes és kifejező használata szóbeli megnyilatkozások során

b. *Olvasás*

- a különböző szövegtípusok folyékony, helyes és értő olvasása
- a különböző típusú szövegek értelmezése, alkotó elemzése
- az esztétikai értékelés, az olvasói ízlés, az olvasási kedv alakítása, fejlesztése

c. Írás

- a megszerkesztett szöveg helyes és világos írásképe
- különböző típusú és nehézségi fokú szövegek alkotása
- a gondolatok írásbeli közlése az irodalmi nyelv szókészletének, grammatikájának, stilisztikájának árnyalt és egyéni felhasználásával

2. A személyiség fejlesztése nyelvi-irodalmi eszközökkel

Fontos a nyelvhasználat fokozatos tudatosítása a diákokban az önkifejezés akadálytalan és gördülékeny megvalósulása érdekében, valamint a lelki-szellemi nyitottság kialakítása a nyelv és az irodalmi művek hordozta erkölcsi-szellemi tartalmak befogadására.

Kívánatos, hogy a tanuló:

- megértse a magyar nyelv és irodalom jelentőségét a nemzeti identitás megőrzésében és a nemzetközi kultúra összefüggéseibe való beágyazódásban
- sajátítsa el a nyelv és irodalom által megőrzött nemzeti és nemzetközi kulturális értékeket saját érzelmi, erkölcsi és értelmi fejlődése érdekében
- alakítson ki egy koherens értékrendszert, amely egy független, autonóm, a társadalomba dinamikusan beilleszkedő személyiség alapja
- fejlessze magában a szóbeli és írásbeli üzenetek felfogásának képességét és a különböző műfajú szövegek olvasása iránti érzékenységet

3. A szellemi munka stratégiájának, módszereinek elsajátítása

A Waldorf iskolákban az önálló autonóm egyéniség kialakítása az egyik nevelési cél. A tankönyv nélkülség és a jegyek mint külső stimulensek hiányában a gyerekek viszonylag hamar kialakítják az önálló munka egyéni módjait - útjait.

A tanítás módszere a közös és egyéni felfedezés-felfedeztetés, így a tanuló korán rászokik az önálló információgyűjtésre, majd fokozatosan annak a rendszerezésére, építésére.

A tanulás-tanítás folyamata a módszerből adódóan a kreatív hozzáállás serkentését is célozza.

III. Tartalmak

I. OSZTÁLY

Általános szempontok

A Waldorf iskolák első osztályaiban a tanulás ritmusa lassú tempót követ. Az írás tanítását egy alapos formarajz-epocha vezeti be. Az első osztály végére a nyomtatott nagybetűket ismerik meg, sok-sok mozgás, és széles mozdulatokkal végzett betűutánzó gyakorlat után.

Az első osztály meghatározó meseanyaga a tündérmesék és a varázsmesék világa.

Írás - Olvasás - Beszédművelés

Célok, követelmények	Témakörök
Tanév végére biztonságosan ismerjék a nyomtatott nagybetűket	Nyomtatott nagybetűk írása - olvasása
Legyenek képesek mondatok, versek, rövid szövegrészek pontos másolására, önálló olvasására	Mondókák, versek
A tanító példáját követve (utánzással) gyakorolják a tiszta artikulálást, a helyes belégzést, a szavak helyes hangsúlyozását, a helyes hanglejtést, a megfelelő hangerő alkalmazását beszéd közben	Memorizált népi mondókák, kiszámolók, az évszakhoz kötődő vagy növényekről, állatokról szóló versek
A gyerekek szókincsének gazdagítása, igényes szóhasználatra törekvés A kifejezőképesség és a szóbeli fogalmazás rendszeres gyakorlása	Népmesék A hallott mesék önálló elmondása

Felhasználható irodalom

Benedek Elek *Magyar mese és mondavilág*

Illyés Gyula *Hetvenhét magyar népmese*

Cini-cini muzsika

Varga Katalin *Gögös gúnár Gedeon*

Forrai Katalin *Ének az óvodában*

Kányádi Sándor és Weöres Sándor versei

Egyszer egy...(vers és mese)

II. OSZTÁLY

Általános szempontok

A második osztály valójában az első év elmélyítő-begyakorló éve. A második osztály meghatározó meseanyaga a fabulák és a szentek élettörténetei.

Írás - Olvasás - Beszédművelés

Célok, követelmények	Témakörök
Megismerkednek a nyomtatott kisbetűkkel és az írott kis-és nagybetűkkel.	A nyomtatott kisbetűk írása és olvasása Az írott kis-és nagybetűk elsajátítása, gyakorlása (a teljes magyar ábécé)
Fejlesztik olvasásai technikájukat mind a hangos, mind a néma olvasás terén a tanító által összeválogatott történetek olvasásával.	Rövid, ismert, nyomtatott és írott betűs szövegek írása és olvasása: - fabulák, állatmesék - szentek legendái
Folytatódik a beszédkészség fejlesztése. Fontos, hogy egyre tudatosabban figyeljenek a helyes artikulációra, a rövid és hosszú magánhangzók és mássalhangzók helyes ejtésére	Mesélés, visszamesélés, állatmesék dramatizálása Nyelvgyötrők, közmondások, szólások tanulása Versek, mondókák memorizálása
A mesélés - visszamesélés valamint a fabulák megjelenítése alkalmával, a szentek életének legendáival való ismerkedésben a gyerekeknek alkalmuk legyen átélni az emberi lény gyarló tulajdonságait ugyanakkor a szeretet által létrehozott emberi minőséget	
Írásuk esztétikai minőségére, a táblakép megfigyelésével törekedjenek az írásaik lapon való elhelyezésének az arányaira	
A helyesírás fejlesztése figyelmesen végzett másolás révén történjen (a tanító segítséget nyújthat azzal, hogy a gyermek figyelmét az adott helyesírási problémákra irányítja)	A nyelvtani ismeretek tanulását előkészítő nyelvi játékok

Felhasználható irodalom

A boldogasszony papucs

Jakob Streit *Állattörténetek*

Jean de La Fontaine *Állatmesék*

Heltai Gáspár fabulái

Móricz Zsigmond *Állatmesék*

Gárdonyi Géza *Cifra mese*

Szõ, fon, nem takács. Mi az?

Legenda Aurea

Montágh Imre *Tiszta beszéd*

Weöres Sánor, Zelk Zoltán, Szilágyi Domokos, Kányádi Sándor versei

III. OSZTÁLY

Általános szempontok

A harmadikos gyerek az ún. Rubikon-kor, azaz a második dackorszak idejét éli. Mindent megkérdőjelez, kritizál. Erősebb az önmaga és környezete közti különbségtétel. Sokszor rácsodálkozik magára, kíváncsi születésére, kisgyerekkori történetekre. Az Ószövetség történetei, Mózes törvényei megnyugtatják kíváncsiságát. A harmadik osztály alkalmas kor arra, hogy elkezdjük a nyelvtani alapismeretek bevezetését.

Írás - Olvasás - Beszédművelés

Célok, követelmények	Témakörök
Az értő olvasás kialakítása - elsősorban a tanító által összeállított olvasókönyvből, de más nyomtatott és írott szövegeket is felhasználva - Ismert és ismeretlen szövegek olvasása, rendszeres gyakorlás, különös tekintettel a folyamatos és pontos, ugyanakkor a kifejező olvasásra.	A Teremtéstörténet megismerése Héber szövegrészletek memorizálása Olvasás - írás gyakorlása Az Ószövetség történetei A főoktatásban előforduló többi tantárgy (A búza útja, Mesterségek, Házépítés) anyagához kapcsolódó olvasmányok
Az értő olvasás kialakítása érdekében az olvasmányokhoz készítsenek illusztráló rajzokat.	
A beszédművelésben a megfelelően kiválasztott irodalmi anyag segítségével a helyes légzéstechnikára és hangsúlyozásra, a beszéd megfelelő ritmusára és dallamának érzékeltetésére irányítani a gyermekek figyelmét	Versek, mondókák, közmondások, szólások
A gyermekek érezzék a tanult mondatfajták és szófajok jellegét, ők maguk fogalmazzák meg azok definícióját, a maguk szavaival-fogalmaik szerint.	Az egyszerű mondat fajtái (a beszélő szándéka szerint) Szófajok: ige, főnév, melléknév, számnév
A helyesírási készséget fejlesszük tollbamondások írásával, illetve helyesírási gyakorlatok végzésével	Helyesírási gyakorlatok, játékok
Szóbeli és írásbeli szövegalkotás (fogalmazások) Élménybeszámolók, elbeszélések	Szabad témák, illetve a főoktatás anyagához kapcsolódó történetek

Felhasználható irodalom

Jakob Streit *És lőn világosság*
Szent Biblia - Ószövetség
Kindelmann Győző *Az Édenkert meséi*
Bibliai történetek gyermekeknek

Benedek Elek *Magyar mese és mondavilág*
Tunyogi Katalin *Irodalmi szöveggyűjtemény (I-IV. oszt. számára)*
Minden napra egy vers,
Tiritarka madárka

IV. OSZTÁLY

Általános szempontok

A negyedik osztályban egy jelentős belső megerősödés megy végbe a gyerekekben. Sok leíró, színes, mesét igényelnek, emellett pedig mozgalmasságra is szükségük van. Jó, ha nyelvtanból az igék és igeidők tanulmányozása kerül kiemelt helyre, a meseanyag kapcsán a magyar népmesék őstörténetével ismerkedjenek, a memoriterek pedig sok-sok alliteráló szöveget tartalmaznak (Pl. a Kalevalából).

Irodalom - Beszédművelés

Célok, követelmények	Témakörök
A gyerekek írás-olvasási készsége olyan szintet érjen el, amely alkalmassá teszi őket az önálló ismeretszerzésre.	Ósmagyar mondák Germán és kelta regék és mondák
Szeressék meg az olvasást, látogassák rendszeresen az iskolai vagy más gyermekkönyvtárat.	
Gyakorolják a hangos, kifejező olvasást a tanító által kiválasztott szövegeken. Néma olvasásnál a megértést tartalommondással, illetve rövid, összefüggő fogalmazással igazolják.	Móra Ferenc <i>Kincskereső kisködmön</i> vagy más, a tanító által kiválasztott regény A tananyaghoz és az elbesszélés anyagához kapcsolódó szövegek.
Tanulják meg mind a hallott elbeszélés, mind az olvasott szövegek esetében a történetek lényegét, magvát kiemelni, összefüggő mondatokban, választékozan fogalmazni	A szóbeli elbeszélő, leíró fogalmazást alkalmanként írásban is rögzítsék
A beszédfejlesztést szolgáló versek mondásakor tudatosan figyeljenek a beszédlelgzésre, a mondatok, szavak természetes dallamára;	Hangsúlyozottan figyeljenek az alliterációra pl. a Kalevala olvasásakor Versek, memoriterek

Nyelvtan - Fogalmazás

Célok, követelmények	Témakörök
A szófajokkal kapcsolatosan ismerjenek meg új nyelvtani kategóriákat A mondatrészek felismerése a mondat egészének megértésén, illetve a mondatrészek közti logikai, értelmi viszonyok megérzésén alapuljon. Ismerjék és használják a mondatrészek jelölését	Szófajok: Ige. Az igekötők, igeidők, igemódok. Főnév. Toldalékolása. Melléknév. Fokozás. Számnevek, névmás, névelők. Mondatrészek: Alany, állítmány, tárgy, jelző, határozók
Rendszeresen gyakorolják a tollbamondást és az emlékezetből való írást	
A nyelvtani és a helyesírási gyakorlatok nyomán alakuljanak ki olyan készségeik, amelyek az igeidők, az igekötős igék, a	A tanulmányozott nyelvtani jelenségekkel kapcsolatos írásmódok

melléknév fokozott alakjainak a helyes írásmódját jelenti Jártasságra tegyenek szert a főnevek toldalékos alakjainak, a magánhangzók időtartamának, egyes - a kiejtéstől eltérő - Hangkapcsolati törvények jelölésének és a <i>j</i> , <i>ly</i> jelölésének helyes írásmódját illetően	
Fejlesszük írásbeli munkájuk esztétikus és gazdaságos elhelyezésének képességét, e téren is alakítsunk ki igényességet a gyerekekben.	Írásban fokozatosan egyre terjedelmesebb élménybeszámolók, elbeszélő fogalmazások elkészítése.
A szóbeli fogalmazások szabatosak, feszesek legyenek.	

Felhasználható irodalom

Lengyel Dénes *Régi magyar mondák*
Móra Ferenc *Titulász Bankója*
Román József *Eposzok könyve*
Komjáthy István *Mondák könyve*
Germán, kelta regék és mondák
Kalevala
Fülöp Gyula - Lendvai Antal *Árpád népe előtt*
Fekete István *Csi; Kele*
Móra Ferenc *Kincskereső kisködmön*
R. Kipling *A dzsungel könyve*
Weöres Sándor, Áprily Lajos, Radnóti Miklós versei

V. OSZTÁLY

Általános szempontok

Az ötödik osztályra jellemző történelmi kor az ókor. Egyiptom, az ókori Kelet és az ókori görög kultúrával ismerkednek a tanulók. A görög kultúra harmóniavilága visszhangra talál az 10-11 éves gyerekek harmóniaigényében, ugyanakkor a múltban lévő gyerekkor örömmel fogadja a mesék világát.

Irodalom

Célok, követelmények	Témakörök
<p>Az ókori keleti és görög mondavilág megismerése.</p> <p>A gyerekek kapjanak képet az emberi kultúra fejlődéséről.</p> <p>Alakuljon ki bennük a kíváncsiság és a tisztelet más népek élet- és gondolkodásmódja iránt.</p>	<p>Ókori keleti és görög mondák és elbeszélések</p>
<p>Petőfi életének megismerése.</p> <p>Petőfi élete példa a célját fel nem adó ember viselkedésének megismerésére; a természetről, a magyar tájról szóló versei a természet- és hazaszeretet érzését keltik föl a gyermekekben.</p> <p>A <i>János vitéz</i> részletes tanulása, tanulmányozása jó alkalom az ötödikes gyerek számára, hogy a félig mesés-félig valós világba beleélje magát. Közben megismerkedik a költői eszközökkel is (rím, ritmus, hasonlatok).</p>	<p>Petőfi Sándor élete és költészete.</p> <p>Petőfi életének megismerése mellett <i>Az Alföld</i>, <i>A Tisza</i> című versekkel foglalkozunk, de a hangsúly a <i>János vitéz</i> feldolgozásán van. Ehhez külön epocha füzetet használunk, amelybe a gyermekek a <i>János vitéz</i> minden részéből írnak le szakaszokat, vagy azok tartalmát, és rajzokat készítenek hozzá. A leíró szakaszokat meg is tanulják.</p>
<p>A gyerekek megismerik a népmesék és a mondák közötti különbséget.</p> <p>Különbféle élethelyzeteket tapasztalhatnak meg elbeszélések megismerése alapján.</p> <p>Megtanulnak idézni szóbeli és írásbeli fogalmazáskor.</p> <p>A gyerekek tovább gyakorolják a szöveghű, pontos, megfelelő tempójú és hangsúlyú olvasást az elbeszélések kapcsán, illetve az ötödik osztály egyéb epocháiban (növénytan, földrajz) a tantárgyakhoz kötődő ismeretlen szövegekkel.</p> <p>Az értő néma olvasást a lényegre utaló kérdések megválaszolásával, illetve 5-10 mondat fogalmazásával igazolják.</p> <p>Elbeszélő fogalmazás írásakor – szóbeli előkészítés után – pontos idézeteket használnak.</p>	<p>Népmesék és mondák</p> <p>Pilinszky János <i>Mesék</i></p> <p>Tamási Áron <i>Bölcső és bagoly</i>,</p> <p>Mikszáth Kálmán <i>A néhai bárány</i>,</p> <p>Tamási Áron <i>Harmat és vér</i>,</p> <p>Móricz Zsigmond <i>Hét krajcár</i> című művekből.</p>

Nyelvtan

Célok, követelmények	Témakörök
Tovább mélyítik a szófajokkal és a mondattannal kapcsolatos ismereteiket, ezzel segítve az elemzés képességének kialakulását.	Közösen elemzünk egyszerű bővített mondatokat (ebben a folyamatban kétirányú mozgás érvényesül: először elhagyjuk a bővítményeket, hogy a lényeg, az igei állítmány - a cselekvés - és a cselekvő maradjon csak meg, majd megvizsgáljuk a cselekvés ill. a cselekvő körülményeit, így jellemezve a bővítményeket). A megismert szófajok köre bővül a névutókkal, a főnévi igenévvel, a folyamatos és befejezett melléknévi igenévvel, igekötőkkel.
Megkülönböztetik az egyszerű és az összetett mondatokat. Biztonsággal felismerik az állító és tagadó mondatot, a kijelentő, kérdő, felkiáltó, felszólító és óhajtó mondatokat. Tovább folytatódik a helyesírás gyakorlása különös tekintettel az egybe- és különírássra (névszó és névutó; igekötő és ige).	Az egyszerű mondat közös elemzése.

A tanév folyamán közösen feldolgozott olvasmány lehet például Fekete István: *Bogáncs.* vagy a *Tölgy c.* könyve; Hegedűs Gyula: *A milétoszi hajós.*

Beszédművelés - színjátás

A tanév végén a *János vitézt*, a *Helység kalapácsát* adhatják elő a gyerekek, vagy egy jelenetet pl. az *Odüsszeiából*.

Felhasználható irodalom

Révay J. *Eposzok könyve; Regék könyve*

Illés E: *Szávitri; Pancsatantra*

Homérosz *Odüsszeia*

Anakreon, Babits, Radnóti, Petőfi, Weöres Sándor versei

Az Ó-perzsa Napimadás

Vidor Miklós *Nyelvgyötrők*

Ajánlott házi olvasmányok

Molnár Ferenc: *A Pál utcai fiúk*

Erich Knight: *Lassie*

Fekete István művei

Hegedűs Gyula: *A milétoszi hajós*

VI. OSZTÁLY

Általános szempontok

A hatodik osztály a római kor. A római birodalom kialakulása és története, a kereszténység megjelenése, a középkor, a magyar honfoglalás, az országépítés és a tatárjárás a történelem órák tananyaga, és ebből a korból mesélünk sokat a gyerekeknek. A jog fogalmának a megismerése, a római államszervezet kerete fontos tapasztalat a 11-12 éves gyerek számára. Korával együtt jár a külvilág iránti fokozottabb figyelme és apró részletekbe elmerülni tudó megfigyelő képessége. Ebben a korban van értelme a leíró fogalmazások bevezetésének.

Irodalom

Célok, követelmények	Témakörök
<p>A főoktatás ritmikus részében olyan verseket tanulnak meg, melyek a hatodik osztály történelem-tananyagához kapcsolódnak.</p> <p>Ismerjék meg Arany János néhány versét és a <i>Toldit</i>; tudjanak lényegét kiemelni az olvasott anyagból, képesek legyenek mondanivalójuk tömörítésére.</p> <p>Törekedjenek írásbeli munkáiknál a tudatos nyelvhasználatra, az írás esztétikumára.</p> <p>A <i>Toldi</i> feldolgozása kapcsán a gyerekek megismerkednek a mottó fogalmával, a metaforákkal. Gyakorolják egy-egy ének lényegének a megfogalmazását.</p>	<p>Itt korabeli és XIX - XX. századi költők versei egyaránt előfordulnak, a gyerekek így többfajta stílussal megismerkednek a tapasztalat szintjén.</p> <p>A VI. osztály fő témája <i>Arany János élete és művei</i>, különösen a <i>Toldi</i>. Ezen kívül más Arany-versekkel is megismerkednek, a tanár választása szerint. (<i>Családi kör, A tudós macskája, A filemile</i>)</p>
<p>A hatodik osztály fontos témája az emberek közti kommunikáció egyre tudatosabb megfigyelése, az emberi jellem ábrázolása, különféle stílusokkal való ismerkedés.</p>	<p>Feldolgozásra kerülhet Vörösmarty <i>Szép Ilonka</i>, Fazakas Mihály <i>Lúdas Matyi</i> Móricz Zsigmond <i>Február, hol a nyár</i> Csokonai Vitéz Mihály <i>Zsugori uram</i></p>
<p>Ismerjék meg a népballadát, értsék meg és érezzék át a balladák tragikumát, a balladai jellemzők stiláris értékét.</p>	<p>Tanulmányozásra ajánlott <i>Kómíves Kelemenné, Manole Mester, Görög Ilona, Kádár Kata</i> Egy közülük színpadi feldolgozásra is kerülhet.</p>
<p>Ebben a korban kívánatos, hogy tudjanak különféle társas helyzeteknek megfelelően leveleket fogalmazni.</p> <p>Ismerjék meg a hivatalos levél fogalmát.</p>	<p>Különböző hivatalos levelek fogalmazása</p>

Tanári irányítással, segítséggel otthon dolgoznak fel egy kötelező olvasmányt, mely lehet pl.: Móra Ferenc *Aranykoporsó*; Gárdonyi Géza *A láthatatlan ember*, vagy Isten *rabjai* című műve.

Nyelvtan

Célok, követelmények	Témakörök
A nyelvtani ismeretek bővítése, különös hangsúllyal és részletességgel az igére nézve. Bővítik a többi szófajjal kapcsolatos tudásukat.	A hatodik osztály fő témája nyelvtanból az ige és az igenevek. Részletesen megismerkednek az alanyi és tárgyias igeragozással, minden móddal, idővel. A melléknevek fokozása, számnevek fajtái, a határozott és határozatlan névelő, névmásokkal.
Tovább folytatódik a helyesírás gyakorlása; a gyerekek megfogalmazzák és tudatosan alkalmazzák helyesírási szabályokat. Önállóan elemeznek egyszerű bővített mondatokat. A szófaji ismereteiket szótani elemzések során gyakorolják. Részletes leírások fogalmazása	Tollbamondott szövegek mondattani-szótani elemzése Fogalmazási gyakorlatok. Fizikai, földrajzi, biológiai megfigyelések részletes leírása.

Beszédművelés - színjátszás

A tanév végén a beszédfejlesztés és a dráma tantárgy éves munkája megjelenik egy kb. 40-60 perces színdarab bemutatásában. Ehhez egy népballada vagy Gárdonyi *Isten rabjai* című művének a színpadi változata ajánlott.

Felhasználható irodalom

Lengyel Dénes: *Mondák könyve; Mintha pásztortűz ég*

Szabó Magda: *Erőnk szerint; Béla király trilógia.*

Kodolányi János: *Julianus barát*

Csokonai Vitéz Mihály, Kányádi Sándor, Weöres Sándor, Radnóti Miklós, Áprily Lajos versei.

Ajánlott olvasmányok

Gárdonyi Géza: *Egri csillagok*

Tatay Sándor: *Kinizsi Pál*

Mikszáth Kálmán: *A beszélő köntös*

Fekete István: *A koppányi aga testamentuma*

Mark Twain: *Koldus és királyfi*

Jules Verne: *A tizenöt éves kapitány, A rejtelmes sziget*

VII. OSZTÁLY

Általános szempontok

A hetedik osztályos gyermekek absztrakt gondolkodásra egyre erősebb; képesek a szerkezeteket meglátni. Ezért a magyar nyelv és irodalom tanításában is az irodalmi alkotások és a mondatok szerkezetével foglalkozunk. Nagy hangsúlyt fektetünk emellett a gyerekek - erre a korra igen jellemző - érzelmi szélsőségeivel való foglalkozásra: fontos, hogy a hetedik osztályban tárgyalt irodalmi művekben találkozzanak az őket érdeklő nagy kérdésekkel, a barátság, a szerelem, a felnőtt világgal való kapcsolat problémájával.

A tanév történelmi kora a középkor és a reneszánsz.

A gyerekek elkezdik az önálló otthoni alkotómunkát (megjelölt tárgyban otthoni dolgozatot írnak) és azt be is mutatják az osztály és a meghívott szülők előtt.

Ebben a tanévben megpróbálnak önállóan feldolgozni egy irodalmi művet; főszereplők, mellékszereplők, jellemek, a cselekmény fő vonulatának a sorravételével. Ugyancsak ekkor kezdik elsajátítani - a többi tantárgy kapcsán is - a jegyzetelés technikáját, melyre a felső tagozatban nagy szükség lesz.

Irodalom

Célok, követelmények	Témakörök
Az év főtémája a középkor és a reneszánsz. Beszélünk kell a magyar irodalom kialakulásáról. Janus Pannónius, Balassi Bálint verseket tanulunk. A vitézi élet, a reneszánsz művészember élete, a szerelmi érzés térhódítása a költészetben - mind megbeszélendő témák.	Janus Pannonius <i>Pannónia dicsérete</i> , Balassi Bálint <i>Egy katonaének</i> ,
A nyelvújítás, a nemzeti költészet kibontakozása, a felvilágosodás majd Csokonai életének és költészetének megismerése kerül sorra	Batsányi János <i>Franciaországi változásokra</i> , Csokonai Vitéz Mihály <i>A Reményhez</i> , <i>Szegény Zsuzsi a táborozáskor</i> ,
Másik súlypont Petőfi hazafias és szerelmi költészetének néhány tetszőleges darabja, Arany balladái majd Arany és Petőfi barátságának megismerése levelezésükön keresztül.	Vörösmarty Mihály <i>Szózat</i> , Petőfi Sándor <i>Föltámadott a tenger</i> , <i>Palota és kunyhó</i> , <i>Egy gondolat bánt engemet</i> , <i>Reszket a bokor</i> , <i>Szabadság, szerelem</i> , Arany János <i>V. László, Walesi bárdok</i> Petőfi Sándor <i>Arany Jánoshoz</i> Arany János <i>Válasz Petőfinek</i> Közös feldolgozásra kerülhet József Attila <i>Csoszogi, az öreg suszter</i> , valamint egy Jókai regény, <i>Az aranyember</i> vagy az <i>Egy kőszívű ember fiai</i> című.

Az irodalomórák keretében a barátság és a szerelem témakörében például Fekete István *Tüskevár* és *Téli berek* című művei kerülhetnek feldolgozásra.

Nyelvtan

Célok, követelmények	Témakörök
<p>A gyermekek megismerkednek az egyszerű mondat fajtáival belső szerkezetük szerint, azaz a főmondat, bővített mondat, hiányos mondat fogalmával, ismerjék az összes mondatkészeket, önállóan elemezzenek egyszerű mondatot és tudják elkészíteni annak a rajzát. Ismerjék az összetett mondat fogalmát, különböztessék meg az alá- és mellérendelő viszonyokat.</p>	<p>Megismerjük az egyszerű mondat fajtáit (belső szerkezetük szerint), a tőmondatot, hiányos mondatot, tagolatlan mondatot. Megvizsgáljuk a mondat fő részeit. Az állítmányt és fajtáit (igei, névszói, összetett állítmány, halmozott állítmány), az alanyt és fajtáit (határozatlan és általános alany, halmozott alany). Megismerjük a határozókat (hely-, képes hely-, idő-, mód-, állapot-, eszköz-, társ-, ok-, cél-, részes-, állandó határozók) és a jelzők fajtáit (minőség, mennyiség, birtokos, értelmező)</p> <p>Megismerkedünk az összetett mondat fogalmával, az alárendelő és mellérendelő viszonyal, a mellérendelés típusaival (kapcsolatos, választó, következtető, magyarázó, ellentétes).</p> <p>Elemzünk egyszerűbb összetett mondatokat.</p>
<p>Gyakorolják folyamatosan a helyesírást</p>	<p>Földrajzi nevek helyesírása, hagyományos nevek írásmódja</p>
<p>A gyerekek adott témáról önálló véleményalkotással, árnyalt módon nyilatkoznak. Alkalmazzák tudatosan fogalmazványaikban és jelölik a bevezetést, a tárgyalást és a befejezést. Tudjanak megadott tárgyban önálló munkát végezni, munkájuk eredményét szabatosan bemutatni.</p>	

Beszédművelés- színjátás

Az irodalom, a beszédművelés és a dráma tantárgy együttes ápolása történik egy nagyobb lélegzetű verses dráma pl. Vörösmarty Mihály *Csongor és Tünde* év végi bemutatásával

Felhasználható irodalom

Gárdonyi Géza: *Egri csillagok*

Herczeg Ferenc: *Pro libertate*

Mark Twain: *Tom Sawyer, Huckleberry Finn*

Tatay Sándor: *Kinizsi Pál*

Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Arany János, Vörösmarty Mihály versei

Ajánlott olvasmányok

Jókai Mór: *Az aranyember, A kőszívű ember fiai*

Gárdonyi Géza: *Isten rabjai*

Tamási Áron: *Ábel a rengetegben*

Michael Ende: *Momo, Végtelen történet*

Harriett-Becker Stowe: *Tamás bátya kunyhója*

Mikszáth novellák

VIII. OSZTÁLY

Általános szempontok

A nyolcadik osztály a történelem útjain a mába érkezik. Újkor, XX. század. A kamaszkor érzelmi szélsőségei mellett erőteljesen megjelenik az álélőerő, az igazság és az igazságtalanság pontos érzése, átélése. A gyerekeket az emberi jogok kérdése és a kötelességek problémái foglalkoztatják. Ugyanakkor a vidámság, a humor, a karikatúra iránti igény is jelentkezik.

Nagy hangsúly kerül a könyvtárhasználatra. Az év elején maguk választotta témát kell önálló kutatásaik, gyűjtőmunkájuk alapján kidolgozniuk, és ezt 25 perces szóbeli előadásban kell bemutatniuk.

Irodalom

Célok, követelmények	Témakörök
A nyolcadik osztály fő témája a XX. század magyar irodalma. A gyermekek ismerkedjenek meg a versekben a hangulatábrázolás módjával. Prózában a cselekmény, tér, idő egységével, a bonyodalom, a tetőpont és a megoldás fogalmával, a különböző témák adekvát megfogalmazásának stílusjegyeivel, s hogy a tanultakat saját írásaikban is tudják alkalmazni.	Ady Endre, József Attila, Móricz Zsigmond életével és műveivel ismerkedünk Kosztolányi Dezső, Babits Mihály, Tóth Árpád, Szabó Lőrinc verseivel, Karinthy Frigyes novelláival (a tanár választása szerint). Sütő András, Déry Tibor, Pilinszky János, Nagy László, Örkény István műveiből is választunk.
Memoriterként tanulják meg pl. Radnóti Miklós <i>Éjszaka</i> , Karinthy Frigyes <i>Martinovics</i> , Ady Endre <i>A grófi szérűn</i> , Dózsa György unokája, <i>Üzenet egykori iskolámba</i> , József Attila <i>Holt vidék c. költeményeit</i> . Petőfi Sándor műveiből az 1848-49-es forradalom és szabadságharc eseményeit tükröző versösszeállítást készítsenek.	
Az igazság, igazságtalanság, jog, felelősség, barátság témakörében a gyerekek adott helyzetükről, viselkedésmódokról önállóan nyilvánítanak véleményt mind szóban, mind rövid (1., 1,5 oldal terjedelmű) írásokban.	Önállóan dolgoznak fel egy szabadon választott olvasmányt, Jókai <i>És mégis mozog a föld</i> , vagy Móricz <i>Légy jó mindhalálig c. regényét</i> .

Nyelvtan

Célok, követelmények	Témakörök
A nyelvtanban az eddig tanultak szintetizálása történik	Szófajok és mondatrészek kapcsolata, Melyik szófaj milyen szerepet tölthet be a mondatban? Az alá- és mellérendelő összetett mondatok elemzése, szerkezetük ábrázolása.

Beszédművelés és színjátszás

A beszédművelés és dráma tantárgy kapcsán egy epochát Shakespeare közösen kiválasztott drámájával foglalkozunk, melyet a tanév végén adnak elő a gyerekek.

Felhasználható irodalom

Ady Endre, József Attila, Radnóti Miklós, Kosztolányi Dezső, Tóth Árpád, Illyés Gyula versei

Ajánlott olvasmányok

Jókai Mór: *És mégis mozog a föld*
Mikszáth Kálmán: *A furcsa alperes*
Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig*
Hemingway: *Az öreg halász és a tenger*
Dumas: *Húsz év múlva*
Jack London: *Az éneklő kutya*
Shakespeare: *Rómeo és Júlia*